

דין הסבה

גמ' פסחים קח. ואפי' עני שבישראל - ע"ב שאף הן היו באותו הנס

(רש"י, תוס', רי"ף, רא"ש ור"ן)

מתי צריך להסב?

אכילת מצה; שתיית ארבע כוסות; שאר ההגדה.

כוסות: מדוע לא אומרים ספק דרבנן לקולא? (ר"ן)

[מדוע שלא נאמר כן בעיירות המסופקות לעניין קריאת מגילה (שיקראו גם וגם). משנה למלך מגילה א]

תוס' ד"ה מאי

רמב"ם חמץ ומצה ז, ח

מאירי

[ניתן לדייק בדבריו - א) המבנה של ההגדה והכוסות; ב) במה צריך להסב]

משנ"ב בשם השל"ה

הדין בדיעבד

רא"ש. מהי ראייתו.

צד שמאל

ולא עוד - על מה מדובר? מה הנפק"מ?

רש"י

רשב"ם

רא"ש

אחרונים (בדף מקורות) ופוסקים (סימן תעב)

מי צריך להסב

אשה; בן אצל אביו; תלמיד אצל רבו; שמש.

פוסקים סימן תעב.

הסבה בזמן הזה

הג"א בשם אבי העזרי

טור סימן תעב, ב"י וד"מ. שו"ע ונו"כ.

מקורות

בית הבחירה למאירי פסחים דף קח עמוד א

זה שביארנו במשנה שאפי' עניי שבישראל לא יאכל עד שיסב שמא אתה סבור שיהא צריך הסבה בעוד שהוא אוכל מזונו אינו כן אלא בעשיית הדברים שהם זכר לאותם הענינים ואף אלו לא בכלם כיצד מצה צריכה הסבה מרור אין צריך הסבה שהרי הוא זכר לשעבוד ולמה שמררו המצרים את חייהם ארבע כוסות כולם צריכין הסבה הן שתייתם הן הדברים שהם מסודרים עליהם ר"ל קידוש וקריאת ההגדה וקריאת ההלל וברכת המזון ואם היה מיסב בכל הסעודה הרי זה משובח:

הסבה זו אם עשאה בצד ימין אינה הסבה שהרי האכילה בימין ובאטר מיהא יראה שהוא מיסב מצד ימין וכן פרקדן לא שמיה הסבה וזה שאמרו ולא עוד אלא שמא יקדים קנה לוושט וכו' על פרקדן היא אמורה ולא על הסיבת ימין ופרקדן הוא נאמר לפעמים על מי שפניו כלפי מטה ואם כן פירושו בכאן שפניו למעלה ומיסב מגבו ומתוך שצוארו שוחה לאחריו כובע הסותם את פי הקנה נפתח ומתקפל והקנה מתפשט למעלה והמאכל נכנס לתוכו וניזוק ואף בפניו למטה יש בו חששא זו אלא שלא הוצרך למעטה וי"מ דבר זה על הסבת ימין ומפני שהושט עומד בצד ימין ומעתה אפשר שעל שניהם נאמרה ולדעת זה אף אטר משמאל:

מתוך הגדת השלי"ה

בדין הלל כתב בספר תניא [סי' ל"ב] וזה לשונו: ומצאתי בשם הר"ר מאיר ז"ל שמצות הלל לקרותו מעומד. והטעם מצאתי בשם החבר ר' בנימן בר אברהם הרופא ז"ל [הובא בשבלי הלקט סי' קעג] על שם הכתוב [תהלים קלה, א"ב]: הללו עבדי ה' שעומדים, כלומר הללו את השם בעמידה [לפי שההלל עדות שבחו של מקום ונפלאותיו ונסיו שעשה לנו, ומצות עדות בעמידה], שנאמר [דברים יט, יז] ועמדו שני האנשים, ובעדים הכתוב מדבר [שבועות ל ע"א], וכן היו קורין אותו בעזרה על שחיטת הפסחים [ע"י פסחים

זה ע"כ] בעמידה, שהרי אין ישיבה בעזרה [נימא כה ע"א]. ומה שקורין אותו בלילי פסחים בישיבה, מתוך שחולקים אותו ואין קורין אותו כולו [ביחד] [כאחת] אין מטריחין אותו לעמוד. ועוד שהרי יושב על [השלחן וכוס] [שלחנו וכוס] בידו, [שמא תטרף] [ושמא תיטרף] דעתו מתוך סעודתו [ויפול] [ויפיל] הכוס מידו. ובשם הר"ר מאיר ז"ל מצאתי, לפי שדרך לילי פסחים דרך הסיבה וחירות אין מטריחין אותו לעמוד, עכ"ל. על כן אע"פ שיושב, ישב באימה וביראה ולא מוטה ויאמר הלל בכונה וביראה.

משנה ברורה סימן תעג ס"ק עא

[עא] וקורא כל ההגדה - ואין לומר בהסיבה רק באימה ויראה [של"ה]. כשיאמר ונאמר לפניו שירה צ"ל ונאמר בניקוד סגול ונאמר שהוא לשון עבר דקאי על גאולת מצרים [אחרונים]:

תרומת הדשן סימן קלו

שאלה: איטר יד ימינו, מאיזה צד מיסב בלילי פסחים?

תשובה: יראה דמיסב בשמאל כל אדם, דאשירי כתב דיש חלוק לפי הפירושים, דלהך גאונים דמפרשי הטעם דהסבה בימין אינה הסבה, משום דצריך לאכול בימינו, ולפ"ז איטר מיסב בשמאל דידיה דהיינו ימין דעלמא. אבל ר"י ט"ע ורשב"ם דמפרשין דהא דקאמר תלמודא /פסחים קח ע"א/ שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה, קאי נמי אהיסבת /אהסבת/ ימין, ולפ"ז איטר אינו חלוק משאר בני אדם כל זה כתב אשירי ולא הכריע. ונראה דשבקינן טעמא דצריך לאכול בימין, מקמי טעמא דשמא יקדים, משום דאית ביה סכנה וחמירא סכנתא מאיסורא, כדאיתא פ"ק דחולין /דף י' ע"א/. ואף על גב דלאידך גאונים ליתא הכא למיחש לסכנה, והאי טעמא דשמא יקדים לא קאי אהיסבת /אהסבת/ ימין, מ"מ בפלוגתא דרבוותא אמרינן ספק נפשות להקל, כדאיתא בהדיא באשירי פ' בתרא דיומא. ושולט בשתי ידיו נראה דפשיטא הוא לכ"ע דמיסב בשמאל, דטעמא דשמא יקדים איתא, ואידך טעמא ליתא, הנראה לע"ד כתבת'.

שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תקפד (אלף יב)

(אלף יב) שאלת ממני אודיעך דעתי במי שהוא אטר יד ימינו על איזה צד הוא מסב בלילי הפסח:

תשובה הרא"ש ז"ל לא הכריע בזה דבר אלא כתב שהוא תלוי בפירושי המפרשים כי לדעת רש"י ז"ל שכתב דהא דאמרין בגמ' ועוד שמא יקדים קנה לושט לא קאי מהסיבת ימין אלא אפרקדן ולפי זה אטר יד ימינו מיסב על ימינו ואוכל בשמאלו כדרכו כדן התפילין ממש. ולדעת רשב"ם ז"ל שכתב דהא דאמרין ועוד שמא יקדים קנה לושט קאי מהסיבת ימין דאי אפרקדן אמאי נטר לה לבסוף ולפום האי טעמא מיסב כשאר כל אדם שמא יקדים קנה לושט. ודבר זה נשאל לפני מהרר"י ישראל ז"ל והעלה דכיון דאפליגו בה נקטינן טעמא דסכנתא דחמירי מאיסורי ומסב כשאר כל אדם. ואני ק"ל על האי טעמא דהא קי"ל שלוחי מצוה אינם ניזוקין דהכי אקשינן עלה דתניא חור שבין יהודי לארמאי וכו' פלימו אמר אינו בודק כל עיקר מפני הסכנה ואף על גב דשלוחי מצוה אינם ניזוקין היכא דשכיחא הזיקא שאני. ובשלמא לשטת רש"י ז"ל מסב פרקדן ואוכל שכיח הזיקא וחיישינן אבל המסב על ימין לא שכיח הזיקא כלל ולא חיישינן. ועוד ראיתי כי הסימנים שוכבין זה על זה ולא ידעתי אם סימני אדם נשתנה ומ"מ אפילו שנודה לסברתו של רשב"ם ז"ל שהושט לימין מ"מ שכיח הזיקא וכמה בני אדם ראינו מסובין על ימין ולא הוזקו. ועוד הרי תקנו הסיבה זכר לחירות ואם הוא מסב על ימינו ואוכל בשמאלו מצטער הוא ואין זה דרך חירות ולפיכך אף על פי שאיני כדאי להכריע רואה אני את דברי רש"י ז"ל ומה שהקשו עליו לא קשיא כלל דאורחיה דתלמודא בהכי שאומר הכלל ואח"כ הטעם אף על גב דלא קאי אכולהו ומשום הכי קאמר פרקדן לא הוי הסיבה הסיבת ימין לא הוי הסיבה והדר יהיב טעם פרטי לפרקדן ולא עוד אלא שמא יקדים קנה לושט ולכן אני סומך על רש"י ז"ל שיהא מסב ואוכל במנוחה כדרך שהוא מניח תפילין וכן פ"י הר"ן ז"ל דאפרקדן קאי. והנלע"ד כתבת:

פרי חדש אורח חיים סימן תעב סעיף ג

לא יטה על גבו ולא על פניו. הני תרי גווני הוא פרקדן שמוזכר בתלמוד [פסחים קח, א] וכמו שכתב המחבר לעיל בריש סימן ס"ג ועיין במה שכתבתי שם. ומה שכתב אלא על שמאלו. ואם לא היסב כך הוי ליה כאילו לא היסב שדינו יתבאר לקמן בסעיף ז'. ואף לטעמא דשמא יקדים דאיכא למימר דלא יחזור

דמאי דהוה הוה וכמו שכתב הב"ח [ד"ה ולא] בשם רש"ל [בביאורו לטור], ליתא, דאפשר דכיון דתקון רבנן שלא יסב פרקדן או על ימינו מטעמא דסכנה, אף אם עבר והיסב לא קיים מצות הסיבה כתקנת חכמים ויחזור ויאכל בהסיבה. ומיהו הדין הוא ברור, דהא לישנא דגמרא [שם] הוי, פרקדן לא שמיה הסיבה הסיבת ימין לאו שמיה הסיבה, אלמא דהוי ליה כאילו לא היסב כלל:

מור וקציעה סימן תעב

ע"ג בב"י [ד"ה וכתב בתה"ד]. ובאטר נראה דשבקינן טעמא דצריך לאכול בימין מקמי טעמא דשמא יקדים משום דאית ביה סכנה. ולבי מהסס בזה, דאי איתא הוה לן למיסר כולה שתא, מאי שנא האידנא דחיישי טפי לסכנה. אבל אי קאי אפרקדן ל"ק, משום דפרקדן הוי מילתא דלא שכיחא, ולא עבדי אינשי הכי, לכן לא נזכר אלא גבי מצוה דאשמעינן דינא, ואגב שמעינן נמי סכנתא. עם שיש לומר אף על גב דכולה שתא באמת אינה סכנה דמשו"ה לית לן בה, מ"מ גבי מצוה איכא למיחש טפי, משום דלא מקיים המצוה השטן מקטרג יותר אפי' בשעת סכנה קלה כזו, דוחק הוא.

גם לע"ד נראה, דליכא חששה דסכנתא, אלא כשמסב על אותו צד, שמשמש באותה יד שבצד ההוא שמפני טרדת שמושו ביד שמסב בה יכול לבוא לידי סכנה זו. לפ"ז אטר שכל שמושו בשמאל כל אדם, מסתכן בהסבת שמאל, גם אינו מקיים המצוה דבכל התורה באטר אזלינן בתר שמאל דידיה וכך נ"ל עקר.

